

ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΨΥΧΗΣ
ΣΤΟΝ ΑΝΔΡΕΑ ΚΟΥΝΙΟ

Ο φίλος μας ο Ζένια

Από το πρωί βρισκόμαστε με την Έλλη στο ζώδιο του Ζένια. Τα ηχεία του στερεοφωνικού μεταδίδουν συνέχεια Ζένια. Η ελαφρά βραχνή φωνή του ανεβαίνει και κατεβαίνει, μας παίρνει από το χέρι και μας εξακοντίζει στα πιο απίθανα γεωγραφικά πλάτη και μήκη, μας επιστρέφει σε άλλες εποχές. Τέτοια είναι η ποίηση του φίλου μας, αδρή στις πινελιές της, καβάλλα σε άγριους ανέμους.

Εδώ δηλώνει πως θα ήθελε να είχε γεννηθεί σε όλες τις χώρες του πλανήτη. Και στην κάθε μια ξεχωριστά, να είναι πολίτης του μεγάλου κόσμου. Εδώ πάλι θέλει να καθίσει πλάι στον Όμηρο, τον Σαίξπηρο, τον Πούσκιν. Αλλού πάλι κάθεται σ' ένα παγκάκι του Σέντραλ Παρκ, στη Νέα Υόρκη, και συνομιλεί με την Αμερική. Άλλού μας μεταγγίζει τον πόνο γιατί γεννήθηκε σε μια χώρα που δεν υπάρχει πια, στη Σοβιετική Ένωση.

Τραγουδά ακόμα και το Γκράντ Κάνυον όπου είναι αποτυπωμένες όλες οι ρυτίδες του κόσμου και όπου οι ουρανοξύστες είναι αναποδογυρισμένοι προς τα μέσα. Στο δικάκι, απ' όπου εκπέμπεται και στ' αγγλικά, αλλά και στα ρωσικά, ο λόγος βρίσκεται και το Μπάμπι Γιαρ που έκανε

τον Εβγκένι Γιεφτουσένκο γνωστό διεθνώς. Πρόκειται για μια από τις πιο τραγικές πτυχές της ναζιστικής θηριωδίας.

Τον Ζένια τον άκουσα ν' απαγγέλλει για πρώτη φορά σε κατάμεστο στάδιο της Μόσχας. Δεν είχα ξαναβιώσει τέτοια εμπειρία. Ούτε και που μπορούσα να την φανταστώ. Ο λόγος των οργισμένων ποιητών λειτουργούσε τότε, αρχές της δεκαετίας του εξήντα, μ' ένα μαγικό τρόπο. Λες κι οι ποιητές διπύθουναν χορωδίες δεκάδων χιλιάδων που πειθαρχούσαν στην παραμικρή κίνηση της παλέτας. Οι ψυχές ξανοίγονταν στους πλατειούς ορίζοντες. Η Μόσχα χαιρόταν την τήξη των πάγων που είχε προκαλέσει ο Χρυσισιάφ με την αποκαθήλωση του Στάλιν. Οι ποιητές έριχναν βάλσαμο σε βαθιές πληγές ενώ έθεταν αυτόματα σε κίνηση τα μεγάλα, πνευματικά αποθέματα του λαού τους.

Ήρθε ο ίδιος και μας βρήκε στο ξενοδοχείο Ρωσία. Η μικρή Κύπρος, το στίγμα μας, ήταν κι εδώ η καλύτερη στατική επιστολή. Ήταν ένα σίγουρο, δοκιμασμένο διαπιστευτήριο που μας είχε ανοίξει πολλούς δρόμους σε Ανατολή και Δύση.

(σ.71)

Οι οραματιστές

Έφυγαν και οι δυο σε μικρή απόσταση χρόνου ο ένας από τον άλλο, κι η απουσία τους άφησε πίσω της ένα μεγάλο κενό. Κάπου προς την Ακρόπολη το σπίτι του Αντρέα, στην Αγλαντζιά το σπίτι του Πλουτή. Ήταν τα σπίτια που επισκεπτόμασταν ανελλιπώς κάθε φορά που ανοίγαμε τα πανιά μας για τη Λευκωσία. Ήταν τα σπίτια όπου κυκλοφορούσαν σε μεγάλες ποσότητες το πνεύμα και οι ιδέες, κι όλος αυτός ο πλούτος είχε στο φόντο ζεστά χρώματα που ανάδιδε η ανθρωπιά.

Με τον Αντρέα Ζιαρτίδη βρισκόμασταν χρόνια πολλά μαζί στα προχωρημένα φυλάκια των αγώνων της Αριστεράς. Λειτουργούσαμε σε διαφορετικούς χώρους, συναντιόμασταν όμως στις ολομέλειες της Κεντρικής Επιτροπής του κόμματος και αδημονούσα τότε θ' ανεβεί στο βήμα για να μιλήσει. Ήρμες πάντα οι ομιλίες του, σε τόνους κατά κανόνα χαμηλούς, χωρίς κορόνες, είχαν μια δομή τετραγώνων. Έβλεπες εδώ μια σκέψη με εκτόπισμα, μια επιχειρηματολογία πειστική. Έπαιρνε τα θέματα από μακριά, ανακάλυπτε την ιστορία τους και σε συνέχεια τα παρακολουθούσε απ' όλες τις πλευρές. Σφαιρικά.

[...] Η συμπόρευση με τον Πλουτή Σέρβα, τον άλλο Οραματιστή, ακολούθησε άλλους δρόμους. Η διαδρομή ήταν διαφορετική, κι εκάλυψε, ουσιαστικά, τα χρόνια μετά την κατάρρευση του Σοσιαλισμού. Ζούσε πολύ με τον σοσιαλισμό και την πορεία του ο Πλουτής. Νεαρός είχε θητεύσει σε κομματική σχολή της Κομμουνιστικής Διεθνούς και του άρεσε να επιστρέφει σ' εκείνα τα χρόνια και να διηγείται συμβάντα. Μια από τις ιστορίες που ζούσαν έντονα μέσα του παρά τα πολλά χρόνια που είχε φορτώσει ο χρόνος στην πλάτη του ήταν και η τυχαία συνάντηση με τον Νίκο Ζαχαριάδη, στο κομματικό ξενοδοχείο της Μόσχας. Από τότε είχε διαμορφώσει άποψη για τον ηγέτη του Κουκουέ. Τον θεωρούσα αλαζόνα.

Ο Πλουτής είχε μια τάση να ψυχολογεί τους ανθρώπους. Από τις δυο-τρεις πρώτες κουβέντες μ' έναν καινούργιο επισκέπτη έβγαζε απόφαση και, τ' ομολογώ, πως εκ των υστέρων επιβεβαιωνόταν. Τον επισκέπτονταν πολλοί εκεί στο σπίτι του, σ' ένα στενό στο Πλατύ Αγλαντζιάς. Και τους δεχόταν όλους με την ίδια ευγένεια, την ίδια ανοιχτή καρδιά. Δεν είχε τίποτα να κρύψει. Δεν λογόκρινε εκείνα που έλεγε. Πολλοί πήγαιναν από περιέργεια. Ήταν, εξάλλου, κάτι σαν αξιοθέατο. Ο υπερήλικας βετεράνος του κομμουνισμού στην Κύπρο, που έχε πάντα την πόρτα του ανοιχτή, με το κλειδί μάλιστα, απάνω.

(σ.108)

Πανίκος Παιονίδης

Η ΜΙΚΡΗ ΜΟΥ ΠΙΝΑΚΟΘΗΚΗ

Λουί Αραγκόν, ο πρίγκιπας

Ο Λουί Αραγκόν δεν χωράει σε μια δεδομένη κατηγορία. Πέρασε στην ιστορία της τέχνης ως ποιητής είναι, όμως, και πεζογράφος - τόμοι ολόκληροι τα μυθιστορήματά του - και δοκιμιογράφος. Τα πνευματικά του αποθέματα υπήρξαν ανεξάντλητα και το πάθος που διαπερνά το έργο του και τη ζωή του δεν έχει άλλο όμοιό του.

Θυμάμαι το δέος που νιώθαμε με την Έλλη όταν ανεβήκαμε για πρώτη φορά, στη δεκαετία του εξήντα, τις σκάλες που οδηγούσαν στο διαμέρισμά του, στην Οδό Βαρέν. Μεγάλη πόρτα άνοιγε σε πλακόστρωτη αυλή. Μια τζαμόπορτα μας οδηγούσε στις σκάλες κι εκεί, στο κάγκελο, ένα κάθισμα, ένα ατομικό ασανσέρ, σαν παιδικό παιχνίδι. Ήταν μια κατασκευή ειδικά φτιαγμένη για την Έλσα που είχε ήδη τα προβλήματα της.

Το τηλεφώνημα το είχε κάνει ο φίλος μας ο Νίκος Αθανασίου, από το εστιατόριό του, τον Ζορμπά. Ένα ζευγάρι, Κύπριοι, του είχε πει, θέλει να σας συναντήσει.

Δεν έλεγε τίποτα φυσικά η σύσταση. Ο Αραγκόν όμως μας προσκάλεσε να πάμε. Και πήγαμε οι τρεις. Κι ήταν μεγάλη η χαρά μου γιατί ο Λουί ήξερε και Αγγλικά και Ρωσικά. Μεγάλη η έκπληξη, λοιπόν, όταν ο Αραγκόν άρχισε να ρωτά για την Κύπρο, είχαν αρχίσει ήδη οι διακοινοτικές συγκρούσεις και το νεαρό κράτος χτυπιόταν από χίλιες πλευρές. Άπλωσε όμως η κουβέντα, πήρε έκταση, αγκάλιασε τα προβλήματα του παγκόσμιου κομμουνιστικού κινήματος, στάθηκε στον Ευρωκομμουνισμό που ήταν της μόδας εκείνες της μέρες. Ο ίδιος δήλωνε κομμουνιστής, η σκέψη του όμως εκκινείτο πλατειά. Στον λόγο του δεν υπήρχε το πρέπει. Ήταν ένα ελεύθερο πνεύμα.

Νιώσαμε τόσο άνετα σ' εκείνη την πρώτη συνάντηση που δεν χάναμε ευκαιρία, σε κάθε ταξίδι στο Παρίσι, να ανέβουμε τις σκάλες της οδού Βαρέν. Ήμασταν πάντα ευπρόσδεκτοι. Κι ήταν μεγάλη η χαρά μας όταν μας έγγραψε για να ζητήσει τη συνδρομή μας στην εξασφάλιση άδειας για δημοσίευση φωτογραφίας μνημείου της Πάφου, στο μυθιστόρημά του La Mise a Mort. Κι ύστερα, όταν το 1970, εξέδωσα την απογευματινή εφημερίδα Δημοκρατία, μου έστειλε χαιρετιστήριο μήνυμα που δημοσιεύτηκε στην πρώτη σελίδα.

Την ίδια εκείνη χρονιά είχε φύγει η Έλσα του και ξέραμε τι σήμαινε για τον Λουί η Έλσα. Τη μέρα που την πρωτοσυνάντησε, το 1928, στο Καφέ Κουπόλ του Μον Παρνάς, μαζί με τον Μαγιακόφσκι, ξεκινούσε μια νέα ζωή. Έγινε, ο τρελός της Έλσας, έτσι τον βάφτισαν οι παριζιάνοι.

(σ.39)